

ὉΣΙΟΣ ΝΙΚΑΝΩΡ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΓΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Χριστουγεννιάτικες ἐνοράσεις3

Τά Ἐλευθέρια τῶν Γρεβενῶν ἀπό
τόν ὀθωμανικό ζυγό5

Ἔρανος Ἀγάπης 20198

Τό Μυστήριο τοῦ ἀνθρωπίνου
προσώπου10

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:

Κάλαντα Χριστουγέννων στόν Μητροπολίτη
Γρεβενῶν.

ΟΠΙΣΘΟΦΥΛΛΟ:

Ἀγιασμός κατηχητικῶν ομάδων.

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

Ἱερά Μητρόπολις Γρεβενῶν
51100 Γρεβενά
www.imgre.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ-ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Μητροπολίτης Γρεβενῶν
κ. ΔΑΒΙΔ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γρεβενῶν

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

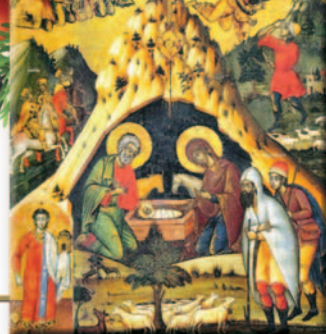
Γραφικές Τέχνες «ΜΕΛΙΣΣΑ»
570 21 Ἀσπροβάλτα Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 23970 23313
Fax: 23970 21754
E-mail: graphics.melissa@gmail.com

Ὁ «ΟΣΙΟΣ ΝΙΚΑΝΩΡ» διανέμεται καί
ἀποστέλλεται ΔΩΡΕΑΝ. Γιά τήν ἀντιμετώ-
πιση μέρους τῶν ἐξόδων γίνονται δεκτές οἰκο-
νομικές προσφορές στή διεύθυνση:
Ι. Μητρόπολις Γρεβενῶν (γιά τό περιοδικό)
51100 ΓΡΕΒΕΝΑ

Τηλ. 24620 22404 Fax 2462083717
E-mail ieramitropoligrevenon@gmail.com
ἢ ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ 331/618949-03

Χριστουγεννιάτικες Ευοράσεις

Ὁ Θεός στό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔγινε ἄνθρωπος, γιά νά σώσει τόν ἄνθρωπο. Ὁ ἄφθαρτος καί αἰώνιος Θεός, γιά νά μὴν χάσει τίποτα ἀπ' αὐτό πού εἶναι ντύθηκε τήν φύση τοῦ φθαρτοῦ καί «μπήκε» ὁ ἄχρονος μέσα στόν χρόνο.

Ἐξῆσε τήν τραγικότητα τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου στίς συναναστροφές Του μέ τόν ἄνθρωπο! Συναναστράφηκε τόν ἁμαρτωλό, χωρίς νά μπορέσει ποτέ νά «ἀγγίξει» τήν ἁμαρτία!

Ἔτσι, συνοψίζοντας τήν πατερική σκέψη γύρω ἀπό τήν Σάρκωση, καταλήγουμε στό συμπέρασμα: Ὁ Θεός στό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔγινε ἄνθρωπος, γιά νά γίνει ὁ ἄνθρωπος θεός κατὰ χάρη.

Ἐκθαμβοί μένουν οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μπροστά στό μυστήριο καί στό θαῦμα μαζί τῆς Γεννήσεως τοῦ Θεοῦ-Λόγου. Τά μεγαλύτερα θαύματα πού ἔκανε ὁ Κύριός μας εἶναι ὅτι γεννίηθηκε ὡς ἄνθρωπος καί ἀναστήθηκε ὡς Θεάνθρωπος!

Αὐτά τά δύο Του θαύματα τά προσκυνοῦν ὄχι μόνο οἱ ἄνθρωποι, ἀλλά καί οἱ ἄγγελοι! Καί ὁ ἱερός ὕμνωδός μέ τήν λύρα τοῦ Πνεύματος ψάλλει τήν χαρά τῶν ἀγγέλων καί τῶν ἀνθρώπων: «Αἱ Δυνάμεις τῶν οὐρανῶν ἀγάλλονται, καί ἡ γῆ σύν τοῖς ἀνθρώποις εὐφραίνεται».

Ἐντρομοί οἱ ποιμένες προσκυνοῦν τόν Βασιλέα τῆς Κτίσεως, ταυτόχρονα ὅμως καί τό «θαῦμα κηρύττουσιν», δηλαδή τό ὅτι «ἐτέχθη σήμερον ἡμῖν Σωτήρ» (Λουκ. 2,10). Αὐτό πού οἱ αἰῶνες περιμέναν «Αὐγοῦστος

μοναρχήσαντος ἐπὶ γῆς» (Λουκ. 2,1), ἔγινε ψηλαφητό. Ὁ Θεός-Πατήρ σπλαχνίστηκε τό γένος τῶν ἀνθρώπων καί «λύτρωσιν ἐποίησε τῷ λαῷ αὐτοῦ» (Λουκ.1,68). Διαπρῦσοι κήρυκες τοῦ γεγονότος τῆς Βηθλεέμ σύν τοῖς ἄλλοις εἶναι καί οἱ θαυμάζοντες αὐτό ποιμένες, ἀλλά καί ἡ ἀγαλλόμενη κρίσι!

Ὁ Θεός-Λόγος ἐνανθρώπησε, γιά νά μπορέσει ὁ μεταπτωτικός ἄνθρωπος νά λυτρωθεῖ ἀπό τήν φρίκη τοῦ μεταπτωτικοῦ θανάτου, τόν ὁποῖο κληρονόμησε

ἀπ' τοὺς Πρωτοπλάστους. (Βλ. Ἰωάν. Χρυσοστόμου, Εἰς Ρωμ. Ὁμ. 2-3, PG 60, 447 κ.έ.). Νά μπορέσει νά ξεφύγει ἀπό τά πλοκάμια τῆς κατάρας τοῦ νόμου, πού, ἐνῶ δόθηκε γιά βοήθεια καί παιδαγωγία κατάντησε βάσανος καί τύπος (Βλ. Σάκκου Στ., Ὁ Σταυρός στήν Παλαιά Διαθήκη, Θεσσαλονίκη 2005, Β' ἔκδ. σσ. 20-23).

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος χάσει τήν οὐσία τῶν πραγμάτων, τότε καί τήν ἴδια τήν ζωή, ἀλλά καί τό νόημα τῆς μεταβάλλει σέ ἀνούσια ὑποκατάστατα καί ὑποπροϊόντα κατὰ τό μέτρο τῆς ἀρρωστημένης ψυχῆς του.

Ὁ Θεάνθρωπος σαρκώθηκε, γιά νά ἔχει ὁ ἄνθρωπος στό ἐξῆς τήν δυνατότητας νά ζήσει τήν θέωση σάν γεγονός προσωπικό. Εἶναι ὁ ἄνθρωπος, βέβαια, πλάσιμος «κατ' εἰκόνα» Θεοῦ. Αὐτό σημαίνει πῶς μπορεῖ νά γίνει κατὰ χάρη θεός.

Ὅμως χωρίς ἀγώνα καί ἀγωνία οὔτε κερδίζεται οὔτε βιώνεται τό «καθ' ὁμοίωσιν». Μέ τήν Σάρκωση αὐτή ἡ δυνατότητα εἶναι δεδομένα. Θά πρέπει, ὅμως, νά ἔχει τήν θέληση

Μητροπολίτου Αὐλῶνος
κ.κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

καί νά θεωθεῖ, ν' ἀγιασθεῖ. Ν' ἀγαπήσει, δηλαδή, τήν σωτηρία τοῦ παραπάνω καί ἀπό τήν ἴδια τήν ζωή του!

Ἡ ἱερή Ἱστορία μᾶς πληροφορεῖ πῶς χρόνια ὁ ἄνθρωπος στέναζε κάτω ἀπό τήν ὀδύνη τῆς πτώσης του. Καί στέναζε, γιατί τό χάσμα πού τόν χώριζε ἀπό τόν Θεό ἦταν ἀγεφύρωτο. Βέβαια, ὁ Θεός ἔριξε μερικές «σανίδες σωτηρίας» στό πέλαγος τῆς ἀνθρώπινης πτώσης. Δέν τίς χρησιμοποίησε, ὅμως, σωστικά καί ἀπελπισ παράδερνε στά πάσης φύσεως κύματα πού τόν παρέσερναν ἀπ' τό κακό στό χειρότερο.

Κάποιος εἶπε πῶς μία μεγάλη ὀδύνη φέρνει καί μία μεγάλη χαρά. Ὁ Θεός θέλησε τήν λύτρωση τῶν ἀνθρώπων. Βέβαια, αἰῶνες πρὶν ἡ Ἁγία Τριάδα εἶχε ὑπογράψει τό μυστηριώδες τοῦτο «συμβόλαιο». Κι ἔρχεται τώρα μέ τήν σειρά Του νά τό ἐξοφλήσει τό Δεύτερο Πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Ὁ Θεός στό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ «ἐκλινε οὐρανοῦς καί κατέβηκε» (Ψαλμ. 17,10), «τόν δι' ἡμᾶς καί διὰ τήν ἡμετέραν σωτηρίαν»! Ὁ γόρδιος δεσμός τῆς πτώσης κόπηκε ἀπό τό «μαχαίρι» τῆς ἀφειδόλεπτης ἀγάπης τοῦ Θεοῦ γιά τόν ἄνθρωπο.

Μεγάλος καί ὑψηλός εἶναι ὁ προορισμός τοῦ ἀνθρώπου, γι' αὐτό καί μεγάλη εἶναι καί ἡ ἀπόφαση τοῦ Θεοῦ, νά γίνει, δηλαδή, ἄνθρωπος. Αὐτό, ἴσως, τό καταλάβουμε οἱ ἄνθρωποι κάπως, γιατί σύγκριση στά ἀνόμοια δέν γίνεται ποτέ, ἂν λόγῳ τῶν πραγμάτων πιεζόμενος κάποιος ἀπό μᾶς θά χρειαζόταν νά μεταμορφωθεῖ σ' ἓνα εἶδος κατώτερου εἶδους, π.χ. ζώου, ἐντόμου, ἐρπετοῦ κλπ. προκεκμένου νά τό σώσουμε ἀπό βέβαιη καταστροφή ἢ ἐξαφάνιση!...

Ὁ Θεός-Λόγος ντύθηκε τήν ἀνθρώπινη φύση κι ἐγινε Σωτήρας τῶν ἀνθρώπων. Καί τό ὄνομα πού Τοῦ δόθηκε, σύμφωνα μέ τήν υπόδειξη τοῦ ἀγγέλου, φανερώνει τόν σκοπό τῆς Σαρκώσεως Τοῦ ἀφενός, ἀλλά καί τῆς ἀποστολῆς Του στόν κόσμον ἀφετέρου. Αὐτή ἡ φράση συμπεκνώνει τίς προσδοκίες τοῦ ἱσραηλिटικοῦ λαοῦ γιά τό πρόσωπο τοῦ Μεσσία, ἀλλά ἀποτελεῖ ταυτόχρονα καί τό «Εὐαγγέλιο», χαρμόσυνης εἰδησης τῆς ἀνθρώπινης σωτηρίας!

Καί ἔπειτα ἀπ' ὅλα αὐτά ἐμεῖς πότε καί πῶς ἐορτάζουμε ἀληθινά Χριστούγεννα; Μήπως κάθε 25η Δεκεμβρίου κάθε χρόνο καί μόνο; Τά Χριστούγεννα εἶναι γιά τόν χριστιανό μία ἐορτή διαρκείας! Κρατάει, δηλαδή, ὅσο καί ἡ ζωή του.

Κάθε ὥρα, κάθε μέρα, κάθε χρόνο ὁ χριστιανός καλεῖται ἀπό τήν ἁγία μας Ἐκκλησία νά γίνει μέ τά ἅγια μυστήριά της καί μία θεοτόκος ψυχή μέσα στήν ὁποία καί θά γεννιέται πάντοτε καί θά βρίσκει κατάλυμα πάντοτε ἀλλά καί θά βασιλεύει πάντοτε ὁ Ἰησοῦς Χριστός! Αὐτά εἶναι Χριστούγεννα! Χριστούγεννα μέ Χριστό! Μπορεῖ ὁ καθένας μας νά φανταστεῖ, ἂν εἶναι δυνατόν ὁ Χριστός νά ἀπουσιάζει ἀπ' τήν γιορτή τῆς Γεννήσεώς Του, τότε τί Χριστούγεννα εἶναι αὐτά; Φολκὸρ;

Ἀλλά γιά τόν χριστιανό ὁ Χριστός γεννήθηκε καί ἐκεῖνος ἀναγεννᾶται μέ τήν Θεία Κοινωνία καί γίνεται προέκταση τοῦ Θεοδέχοντος Σπινλαίου. Δηλαδή ὁ Χριστός ὁ μέγας ἐνοικος καί ὁ ἄνθρωπος ὁ ταπεινός οἶκος τῆς ἐσαεῖ Γεννήσεώς Του!

**ΧΡΙΣΤΟΣ ΕΤΕΧΘΗ
ΑΛΗΘΩΣ ΕΤΕΧΘΗ**

ΤΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΩΝ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟ ΖΥΓΟ

13 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1912

Σέ αὐτή τή λατρεμένη περιοχή τῆς Μακεδονίας, χωρίς ἀρχή καί τέλος, μπορεῖς νά καταγράψεις καί νά δημιουργήσεις πάνω σέ ἕναν καμβά, γιά κάθε χρονική περίοδο ξεχωριστά, ἀπό ἕνα διαφορετικό ἐξαίρετο ἔργο τέχνης, μίας ἀληθινῆς ἱστορίας πού ἔχει συμβεῖ. Βεβαίως ὁ τόπος γιά κανέναν δέ λογίζεται ἴδιος. Ἀλλιῶς ζωγραφίζεται στή δική μου σκέψη κι ἀλλιῶς στοῦ συμπολίτη μου. Σοῦ δίνεται ὅμως ἡ δυνατότητα, νά ἀποδόσεις μέ τή μορφή τοῦ λόγου ἢ καί τῆς γραφῆς διάφορα ἱστορικά γεγονότα πού ἔλαβαν χώρα σέ ὅλες τίς περιοχές τῶν Γρεβενῶν, ὅλα τά ἔτη τῆς ὑπαρξῆς του καί ἦταν πλήρως συντονισμένα μέ τήν ἱστορική ἐξέλιξη τοῦ ἔθνους μας τά ὁποία ὅμως, ὅπως καί πολλά ἄλλα, θά ἔπρεπε νά εἶχαν ἐνταχθεῖ – συμπεριληφθεῖ στά βιβλία τῆς ἱστορίας τῆς πρωτοβάθμιας καί δευτεροβάθμιας ἐκπαίδευσης.

Ἀνεβαίνουμε αὐτές τίς μέρες νοητά, στήν κορυφή τῶν ἐθνικῶν μας ἐπετειῶν, γιά νά ἀγναντέψουμε μέ ἐποπτική διάθεση, τή μετέπειτα ἱστορική μας περιπέτεια.

Ἀνατρέχουμε στίς ἐνδοξότερες στιγμές τοῦ ἐθνικοῦ μας βίου, γιά νά νοηματοδοτήσουμε ξανά, τήν ἀτομική καί ἐθνική μας πορεία. Ἀνάγκη, πού σήμερα γιά τόν ἑλληνισμό, καθίσταται ἐπιτακτικότερη ἀπό ποτέ.

Τά Γρεβενά, ὡς κοιτίδα τῶν Δωριέων καί τμήμα τῆς Ἀρχαίας Μακεδονίας, διαθέτουν μακράιων ἱστορία. Τά ἀρχαιολογικά εὐρήματα τῆς περιοχῆς ἄλλωστε, ἐπιβεβαιώνουν μία πολιτισμική ὁσμωση χιλιετιῶν.

Ἄν προσπαθοῦσα τώρα, μέσα σ' αὐτό τό μικρό κείμενο νά συμπεριλάβω ὅλο τό ἱστορικό ὑπόβαθρο, τό γεωγραφικό ψηφιδωτό καί τοὺς ἀνθρώπους πού συνέβαλλαν στή συνέχιση τῆς ὑπαρξῆς αὐτοῦ τοῦ τόπου, πού ὀνομάζεται Γρεβενά ἢ μέ ὅσες ὀνομασίες κι ἂν προϋπῆρξαν, τότε θά ἐξελισσόταν σέ ἔπος ὡς πρός τήν ἑκτασή του.

Κάθε χρόνο, τέτοια ἐποχή, οἱ σκιές τῶν Ἐθνοϊερομαρτύρων -Ἀγίων καί ἡρώων πού ἔπεσαν γιά τήν ἀπελευθέρωση τοῦ τόπου αὐτοῦ «τοῖς κείνων ρήμασι

πειθόμενοι» υπερίπτανται καί πλανώνται, για νά μᾶς θυμίζουν τό δρόμο τῆς τιμῆς καί τοῦ καθήκοντος.

Δέν ἔχουμε ὅμως τό δικαίωμα ἀπέναντι σέ ὅλους αὐτούς νά τοὺς ξεχνᾶμε, νά μὴν τοὺς ἀποδίδουμε, ὅπως προανέφερα, φόρο τιμῆς εἴτε μέ τήν παρουσία μας στοὺς χώρους θυσίας τῶν ἡ μέ τήν ὑπενθύμιση μέσω ὁμιλιῶν-ἐκδηλώσεων καί φυσικά μέ τή γαλούχηση τῶν παιδιῶν μας, μιᾶς καί εἶναι οἱ συνεχιστές μας, μέ τὰ ἰδανικά καί τίς ἀξίες πού ἀρμόζουν στά τιμημένα καί ἄγια

χώματα αὐτά, πού εἶναι ποτισμένα μέ αἷμα ἀπό τήν ἐποχὴ τῶν προγόνων μας.

Πῶς μπορούμε νά ξεχάσουμε τό συχνό πέρασμα τοῦ μεγάλου Μακεδόνα στρατηλάτη (Μέγα Ἀλέξανδρου) ἀπό τήν περιοχή μας, πού δίνει γεωγραφική καί ἱστορική ἀξία;

Πῶς μπορούμε νά ξεχάσουμε τήν ὑποδούλωσή μας ἀπό τήν Ὄθωμανική Αὐτοκρατορία γιά 500 περίπου χρόνια;

Μπορεῖ ἡ χρονολογία 1453, νά σηματοδοτεῖ τό τέλος τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, δέν σημαίνει ὅμως, ὅτι τό σύνολο τοῦ ἐλλαδικοῦ χώρου βρέθηκε ὑπό τόν ἔλεγχο τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Τό "400 χρόνια σκλαβιά" εἶναι ἕνας γενικός μέσος ὅρος καθὼς ὑπῆρχαν περιοχές πού δέν ὑποδουλώθηκαν ποτέ, ἄλλες πού βρέθηκαν μόνο 100 χρόνια κάτω ἀπό τόν Ὄθωμανικό ἔλεγχο καί ἄλλες πού ἀπελευθερώθηκαν μετὰ ἀπό 500 καί πλέον χρόνια στίς ἀρχές τοῦ περασμένου αἰώνα.

Παράδειγμα ὅλων αὐτῶν τῶν παραπάνω εἶναι καί ἡ δική μας περιοχή, ἡ ὁποία ταλαιπωρήθηκε γιά περίπου 523 χρόνια (1389-1912).

Πῶς μπορούμε νά ξεχάσουμε τὰ πρῶτα δείγματα προσπάθειας ἀπελευθέρωσης στόν χώρο τῆς Μακεδονίας, πρὸς τήν κατεύθυνση τῆς ἐπαναστάσεως μέσω τοῦ σχε-

δίου πού ὑπέβαλε ὁ Μητροπολίτης Γρεβενῶν Τιμόθεος πρὸς τόν Πάπα Πίον Ε', τό 1572; Ὁ ὀρθόδοξος ἱεράρχης πρότεινε τή συγκέντρωση ἐκστρατευτικῶν σωμά-

των ἀπό τήν Κεντρική καί τή Δυτική Μακεδονία στόν κάμπο τῆς Θεσσαλονίκης καί τήν προέλασή τους πρὸς τήν Κωνσταντινούπολη. Ἡ προθυμία τῶν κατοίκων τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας γιά ἐξέγερση, ὅπως ὑποστήριζε στό σχέδιό του ὁ Τιμόθεος, ἀποτυπώνεται καί στήν ἀντιτουρκική δράση, τήν ἴδια ἐποχὴ, κάποιων Χριστιανῶν προκρίτων τοῦ Ἀργυροκάστρου, μέ τή συμμετοχή ἱεραρχῶν τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας καί βορειότερων περιοχῶν αὐτῆς. Οἱ ὀθωμανικές ἀρχές, ὅμως, πληροφορήθηκαν ἀμέσως τίς κινήσεις τους καί τίς κατέστειλαν ἐν τῇ γενέσει τους. Ὡστόσο, οἱ πρωτεργάτες συνέχιζαν νά στέλνουν ὑπομνήματα, μέ ἀποδέκτες κυρίως τοὺς Ἰσπανοὺς βασιλεῖς. (Φωκίων Π. Κοτζαγεώργης - Ἡ Ὄθωμανική Μακεδονία (τέλη ΙΔ' – τέλη ΙΖ' αἰώνα).

Πῶς μπορούμε νά ξεχάσουμε τή συχνή παρουσία τοῦ Ἀγίου Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ στήν περιοχή μας, ὁ ὁποῖος μέ τίς διδασχές

του καί τις προφητείες του, ἀψηφώντας πάντα τούς Ὄθωμανούς, φώτισε τις ἐξελίξεις στήν τοπική μας ἱστορία;

Πῶς μπορούμε νά ξεχάσουμε τή συχνή διέλευση τοῦ Παύλου Μελά (καπετάν Μίκης Ζέζας) ἀπό τις Μπάλτσες, τήν Κρανιά, τό Σπήλαιο, τή Βάλια Κάλντα καί τό Περιβόλι; Ἕνας Ἕλληνας ἥρωας πού συγκρότησε τόν πρῶτο τακτικό στρατό τῶν μακεδονομάχων μέ ἀρκετούς ἀπό τήν περιοχή (Καπετάν Λούκας Κόκκινος, Διαμαντής Μάνος (Κόκκινος ἢ Ντίμπρας), Γεώργιος Τσιουκαντάνας, Ζήσης Βέρρος κ.ἄ. Ὁ Παῦλος Μελάς ἦταν αὐτός πού μέ τόν θάνατό του ἔδειξε τό δρόμο γιά τή λευτεριά τῆς Μακεδονίας.

Πῶς μπορούμε νά ξεχάσουμε ὅτι ὁ τόπος μας, τά Γρεβενά, φωτίζεται ἀπό τό ἀγωνιστικό φρόνημα τοῦ Ἑθνοϊερομάρτυρος Αἰμιλιανοῦ Μητροπολίτου Γρεβενῶν; Λίγα χρόνια νωρίτερα ἀπό τήν ἡμερομηνία ἀπελευθέρωσης τῶν Γρεβενῶν, ἀπό τόν Ὁθωμανικό ζυγό, ἡ Οἰκουμένη Σύνοδος τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἐκλέγει Μητροπολίτη Γρεβενῶν τόν Αἰμιλιανό, ὁ ὁποῖος διακρίνεται γιά τήν ἐθνική του δράση ἐναντίον τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων. Ἕνας ἱεράρχης ὁ ὁποῖος σέ ὅλο τό διάστημα τῆς ποιμαντορίας τοῦ ἔγινε στυλοβάτης τοῦ Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ καί φυσικά αὐτό τό πλήρωσε μέ τήν ἴδια του τή ζωή. Δολοφονήθηκε στό χωριό Σνίχοβο μαζί μέ τόν διάκονό του Δημήτριο Ἀναγνώστου καί τόν συνοδό-ἀγωγιάτη του, τήν 1η Ὀκτωβρίου τό 1911, ἐνῶ τό χωριό Γκριντάδες ἔκτοτε φέρει τήν ὀνομασία «Αἰμιλιανός».

Πῶς μπορούμε νά ξεχάσουμε τά δύο ἄτακτα ἔνοπλα σώματα Κρητικῶν ἐθελοντῶν ἄνω τῶν 100 ἀνδρῶν, μέ ἀρχηγούς τούς Μανώλη Νικολοῦδη καί Ἰωάννη

Μαυρογένη, νά εἰσέρχονται πρῶτοι στήν πόλη καί στά γύρω χωριά τῶν Γρεβενῶν;

Πῶς μπορούμε νά ξεχάσουμε τόν Ἑλληνικό στρατό νά ἀκολουθεῖ μέ τό ἀπόσπασμα Εὐζώνων τοῦ Συνταγματάρχη Μηχανικοῦ Στέφανου Γεννάδη, ἀποτελούμενο ἀπό δύο τάγματα, ξεκινώντας τις ἐπίσημες διαδικασίες γιά τήν ἀπελευθέρωσή της καί τήν ἔνταξή της στόν Ἑλλαδικό Μητροπολιτικό κορμό;

Φέρνοντας λοιπόν, ὅλες αὐτές τις σκέψεις στό μυαλό μας γιά τήν ἱστορική ἐπέτειο τῆς ἀπελευθέρωσης τῆς πόλης τῶν Γρεβενῶν ἀπό τόν Ὁθωμανικό ζυγό, εἶναι εὐκαιρία νά σκύψουμε μέσα μας, ὄχι μόνο γιά νά τιμήσουμε τούς προγόνους μας ἀλλά γιά νά καταλάβουμε καλύτερα καί τόν ἑαυτό μας καί τις μεγάλες δυνάμεις πού κρύβει μέσα μας ὁ καθένας κι ὅλοι μαζί ὡς Ἕθνος.

Οἱ ἐθνικές ἐκκρεμότητες ἐπιβάλλουν τήν ἀναδρομή στό παρελθόν ὡς ἐνέργεια ἀγωνιστικῆς ἀφύπνισης, ὡς βῆμα ἐθνικῆς ἀνάτασης καί ὡς ἐμπνευση γιά τις διαχρονικά ἄφθορες ἀξίες τῆς ἐλευθερίας καί τῆς δικαιοσύνης.

Αἰωνία σας ἡ μνήμη, πεσόντες στά Ἄγιασμένα ἐτοῦτα χῶματα, καί αἰωνία σας ἡ μνήμη ὅσοι πολεμήσατε γιά χάρη τῆς ἐλευθερίας τοῦ τόπου μας!

Δέν σᾶς ξεχνοῦμε. Εἴμαστε εὐγνώμονες καί παραμένουμε ἐσαεὶ ὀφειλέτες!

Ὅφειλέτες σέ σᾶς, ὀφειλέτες στήν πατρίδα καί ὀφειλέτες στήν ἰδέα τῆς ἐλευθερίας.

Δημήτριος Γ. Μπέης

Δάσκαλος • Συγγραφέας • Μέλος τῆς Παιδαγωγικῆς Ὁμάδας τοῦ Κέντρου Περιβαλλοντικῆς Ἐκπαίδευσης Γρεβενῶν, (Κ.Π.Ε.) • Γενικός Γραμματέας τῆς Πανελληνίας Ἐνωσης Ἐκπαιδευτικῶν Περιβαλλοντικῆς Ἐκπαίδευσης Δυτικῆς Μακεδονίας, (Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.) • Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου Δασκάλων, Νηπιαγωγῶν καί Εἰδικότητων τοῦ Νομοῦ Γρεβενῶν

ΕΡΑΝΟΣ ΑΓΑΠΗΣ 2019

Ο Χριστός της αγάπης και της ειρήνης, σε λίγες μέρες, θά έρθει νά γεννηθεί όχι στή Βηθλέεμ τής Παλαιστίνης, αλλά στίς καρδιές όλων τών ανθρώπων. Καί όπως γιά κάθε γέννα προηγείται καί χρειάζεται κάποια προετοιμασία, έτσι καί έμεις θά πρέπει νά προετοιμάσουμε τίς καρδιές μας γιά νά ύποδεχθούμε τόν Χριστό. Καί ή καλύτερη προετοιμασία είναι νά καθαρίσουμε τίς καρδιές μας από τήν βρωμιά τής άμαρτίας, μέ τρόπο πνευματικό, δηλ. μέ εξομολόγηση καί μετάνοια καί νά τίς ζεσάνουμε μέ τά έργα τής αγάπης: Γιατί ό Θεός τής αγάπης, αυτό ζητά από έμάς, νά αντιδωρίσουμε τήν αγάπη πού μάς έδωσε ό ίδιος, στούς συνανθρώπους μας. Γι' αυτό καί τά Χριστούγεννα είναι ή γιορτή τής αγάπης καί τής ειρήνης καί μάς δίνεται ή ευκαιρία γιά μία άκόμη φορά στήν καθημερινότητα, νά θυμηθούμε τόν συνάνθρωπό μας πού είναι άστεγος, πεινασμένος, άναγκασμένος, άρρωστος, φυλακισμένος, χωρίς θέρμανση ή τό καθημερινό φαγητό, σέ πολύ δύσκολη κατάσταση. Ή Έκκλησία όμως, σάν φιλόστοργη μάνα, φρον-

τίζει ώστε, όσο γίνεται καλύτερα, νά είναι κοντά σέ κάθε ανάγκη καί δυσκολία τού κάθε συνανθρώπου μας, μέ διάκριση, προσοχή, άξιοπρέπεια καί κυρίως μέ αγάπη· κάνει τήν αγάπη, άθόρυβα καί χωρίς δημοσιότητα, βοήθεια καί ξεκούραση. Καθημερινά, πολλοί συνάνθρωποι μας ζητούν τήν βοήθεια τής Έκκλησίας, γιά νά μπορέσουν νά ζήσουν χωρίς στέρηση καί πόνο.

Γι' αυτό, στή Μητρόπολή μας, λειτουργούν τό **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο**, τό **Γηροκομείο** καί τό **Καθημερινό Συσσίτιο**.

Α. Τό Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο γιά τήν χρονιά πού πέρασε, δηλ. τό 2018, είχε τήν έξής κίνηση:

ΕΣΟΔΑ:

1) Από χορηγίες Ίερών Ναών	7.790,00 ευρώ
2) Από έρανο Αγάπης	15.690,00 ευρώ
3) Από δωρεές	12.160,50 ευρώ
4) Από τόκους	37,11 ευρώ
Σύνολο εσόδων:	35.677,61 ευρώ

ΕΞΟΔΑ:

1) 300 Δέματα Πάσχα καί 300 Δέματα Χριστουγέννων	1.000,00 ευρώ
2) Βοήθημα σέ συνανθρώπους (ξύλα, πετρέλαιο, ένοίκια, φάρμακα κλπ.)	30.627,00 ευρώ
3) ΔΕΗ-ΔΕΥΔΓ- εισιτήρια κλπ.	2.749,90 ευρώ
4) Νοσήλια	3.182,41 ευρώ
5) Ένισχυση πολυτέκνων	1.500,00 ευρώ
6) Σίτιση – πρωινά άπορων μαθητών Δημοτικών – Γυμνασίων – Λυκείων	319,64 ευρώ.
8) Έπιδόματα καί οικον. ένίσχυση μαθητών καί φοιτητών	4.480,00
Σύνολο εξόδων:	43.858,95 ευρώ.

“Όπως ακούσατε και φαίνεται και φέτος, τὰ ἔξοδα εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ ἔσοδα κατὰ **8.181,34 εὐρώ**, ἀλλὰ ἔχει ὁ Θεός.

Β. Τὸ **Γηροκομεῖο** μας αὐτὴν τὴν ἐποχὴ φιλοξενεῖ καὶ φροντίζει 20 ἡλικιωμένους καὶ εἶχε γιὰ τὸ 2018 τὴν ἐξῆς κίνηση.

Ἔσοδα ἀπὸ δωρεές & ἐνοίκια

77.213,33 εὐρώ

Ἔξοδα

113.214,12 εὐρώ

Καὶ ἐδῶ τὰ ἔξοδα εἶναι περισσότερα ἀπὸ τὰ ἔσοδα κατὰ **36.000,86 εὐρώ** ποὺ καλύπτονται ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα παρελθούσης χρήσεως.

Γ. Ἐπίσης λειτουργεῖ τὸ **καθημερινό συσσίτιο** στὸ χῶρο τοῦ Γηροκομείου, γιὰ τοὺς ἀδερφούς μας ποὺ στεροῦνται τὸ καθημερινό φαγητό, καὶ προσφέρονται καθημερινὰ 40 μερίδες φαγητοῦ μεσημέρι – βράδυ, δηλ. συνολικὰ 80 μερίδες κάθε μέρα. Ὅλο τὸν χρόνον μοιράζονται κατὰ περίπτωσιν δέματα μὲ τρόφιμα σὲ οἰκογένειες ποὺ ἀντιμετώπιζουν προβλήματα ἐπιβίωσης.

“Ὅλα τὰ παραπάνω παραστατικά στοιχεῖα, δηλαδή ἀποδείξεις καὶ ὅ,τι σχετικό, εἶναι στὴ διάθεσιν τοῦ καθενός, ὥστε μὲ πλήρη νομιμότητα καὶ διαφάνεια νὰ γνωρίζετε ὅλοι σας πὼς ἀξιοποιοῦνται τὰ χρήματά σας. “Ὅ,τι καλὸ γίνεται στὴν Μητροπόλὴ μας εἶναι ἀπὸ ἐσᾶς καὶ μὲ ἐσᾶς. Αὐτὸ ποὺ ὁ καθένας σας προσφέρει μὲ ἀγάπη, ταπεινά, ἀθόρυβα, ὅπως ἄλλωστε εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, ὅχι δημόσια καὶ ὑπερήφανα ἀλλὰ κρυφὰ καὶ ταπεινά, μεταμορφώνεται σὲ ἀγάπη, παρηγοριά, ἐλπίδα, κουράγιο, ἀνακούφιση. Εὐχαριστῶ ὅλους σας καὶ ἐσᾶς ποὺ μένετε ἐδῶ ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀποδήμους συμπατριῶτες μας, ποὺ μὲ ἀγάπη περισσὴ βοηθᾶτε τὸ ἔργο τῆς φιλανθρωπίας, ἰδιαίτερα ἐκείνους, ποὺ ἀντὶ γιὰ τραπέζια μνημοσύνων, ὥστε νὰ τρῶνε οἱ χορτάτοι, προσφέρουν γεύματα εἴτε στὸ Γηροκομεῖο εἴτε στὸ καθημερινό συσσίτιο, γιὰ νὰ τρῶνε αὐτοὶ ποὺ δέν ἔχουν, οἱ πεινασμένοι, καὶ ἔτσι νὰ χορταίνουν οἱ ψυχές τῶν νεκρῶν καὶ νὰ ἀνακουφίζονται οἱ ἀναγκασμένοι συνανθρώποι μας.

Καὶ φέτος θὰ κάνουμε μὲ τὸν ἴδιον τρόπο τὸν Ἑρανο τῆς ἀγάπης, μοιράζοντας φακέ-

λους στὰ σπίτια, ὥστε νὰ προσφέρουμε στὸν φάκελο ποὺ θὰ μοιρασθεῖ, **ὅ,τι θέλουμε καὶ ἐὰν θέλουμε**. Σὲ κάθε ναὸ θὰ ὑπάρχει εἰδικὸ κουτὶ τοῦ Ἑράνου Ἀγάπης καὶ ἐκεῖ θὰ ρίχνετε τοὺς φακέλους σας. Γιὰ φέτος ἐτοιμάζουμε 300 δέματα γιὰ τοὺς συνανθρώπους μας, στήν πόλιν καὶ στὰ χωριά ποὺ ἔχουν ἀνάγκη. Ἐὰν κάποιος θέλει νὰ προσφέρει κάτι παραπάνω ἢ μεγαλύτερο πόσο, μπορεῖ νὰ ἔρθῃ στὰ γραφεῖα τῆς Μητροπόλεως, γιὰ νὰ πάρῃ καὶ τὴ νόμιμη ἀπόδειξιν τῆς δωρεᾶς.

Ἄς κάνουμε ἀγῶνα καὶ ἀγωνία μας, κανένας συνάνθρωπός μας νηστικός στὰ Γρεβενὰ ὅχι μόνον τὰ Χριστούγεννα ἀλλὰ καὶ καθημερινά. Ὅλοι μαζί, χορτάτοι ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ νεογέννητου Χριστοῦ καὶ μὲ τὴν μεταξύ μας ἀγάπην.

Καλὲς γιορτές καὶ κάθε εὐλογία τοῦ Θεοῦ στὸν καθένα προσωπικὰ καὶ στὶς οἰκογένειές σας.

Μὲ πατρικὲς εὐχές

**Ὁ πνευματικὸς Πατέρας & Ἐπίσκοπός σας
Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ**

Ο ΓΡΕΒΕΝΩΝ ΔΑΒΙΔ

Το Μυστήριο τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου

«Μιά ψυχή φτιαγμένη κατ' εἰκόνα Θεοῦ εἶναι πιὸ πολύτιμη στὸ Θεὸ ἀπ' ὅτι δέκα χιλιάδες κόσμοι μὲ ὅλα ὅσα περιέχουν».

Ἀποφθέγματα Πατέρων τῆς Ἑρήμου

Τὸ ἀληθινὸ θαῦμα

«Μίλησέ μας γιὰ τὶς θείες ὁπτασίες πού ἔχεις», εἶπε κάποτε ἕνας μοναχὸς στὸν Ἀββᾶ Παχώμιο (286-346). «Ἕνας ἀμαρτωλὸς σὰν ἐμένα δὲν περιμένει νὰ ἔχει καμιὰ ὁπτασία ἀπὸ τὸ Θεό», ἀπάντησε ὁ Παχώμιος. «(...) Ἐπιτρέψέ μου ὁμῶς νὰ σοῦ πῶ γιὰ μιὰ μεγάλη ὁπτασία. Ἄν δεῖς ἕναν ἅγιο καὶ ταπεινὸ ἄνθρωπο, αὐτὸ εἶναι μιὰ μεγάλη ὁπτασία. Γιατί ποιά ἄλλη μεγαλύτερη ὁπτασία ἀπ' αὐτὴ μπορεῖ νὰ ὑπάρξει: νὰ δεῖς τὸν ἄορατο Θεὸ νὰ φανερωθεῖ στὸ ναὸ του, σ' ἕνα ὁρατὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο»¹;

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀνώτερη ὁπτασία ἀπὸ ὅλες, τὸ ἀληθινὸ θαῦμα: μιὰ ἀνθρώπινη ὑπαρξὴ φτιαγμένη κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ. «Ἐξομολογήσομαί σοι, ὅτι φοβερῶς ἐθαυμαστώθην» (Ψαλμ. 138:14). Στὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ καθενὸς ἀπὸ μᾶς ἴσως δὲν ὑπάρχει καθήκον πιὸ ἐπιτακτικὸ ἀπὸ αὐτό: νὰ ἀνανεώνουμε τὸ αἶσθημα τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς ἐκπληξης μπροστὰ στὸ θαῦμα καὶ τὸ μυστήριό τοῦ δικοῦ μας προσώπου. Ἡ λέξη μυστήριον, ἰδιαίτερα, χρειάζεται ἐμφαση. Ποιὸς εἶμαι; Τί εἶμαι; Ἡ ἀπάντησή δὲν εἶναι καθόλου εὐκόλη. Γνωρίζω μόνο ἕνα πολὺ μικρὸ μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μου. Τὰ ὅρια τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου εἶναι ἀπίστευτα πλατειά. Ἐκτείνονται κατὰ ὕψος καὶ κατὰ πλάτος στὸ χῶρο καὶ πέρα ἀπὸ τὸ χρόνο, στὸ ἀτελεύτητο. Προεκτείνονται μπροστὰ καὶ πίσω μέσα στὸ χρόνο καὶ πέρα ἀπὸ τὸ χρόνο, στὴν αἰωνιότητα. Στὸ βάθος τοῦ ἑαυτοῦ μου κρύβονται

ἀνεξιχνίαστα βάθη πού διαφεύγουν τῆς δικῆς μου ἀντίληψης.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ μυστήριό ἀνθρώπινο πρόσωπο, πού εἶναι φτιαγμένο κατ' εἰκόνα τοῦ ζῶντος Θεοῦ, ὑπάρχουν τέσσερα στοιχεῖα ξεχωριστῆς σημασίας: ἐλευθερία, εὐχαριστία, κοινωνία καὶ ὠρίμανση.

Ἐλευθερία

Ὁ Δημιουργὸς Θεὸς εἶναι ἐλεύθερος: μὲ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ τὰ ἀνθρώπινα δημιουργήματα πού εἶναι φτιαγμένα κατ' εἰκόνα του εἶναι προικισμένα μὲ ἐλευθερία. Τί εἶναι αὐτὸ πού κάνει τὰ ἀνθρώπινα ὄντα νὰ ξεχωρίζουν, μὲ ἕνα τρόπον πού ὑπερέχει, ἀπὸ τὰ ἄλλα ὄντα; Πέρα ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα, εἶναι ἡ αὐτοσυνειδησία, ἡ φωνὴ τῆς συνείδησης, ἡ δύναμη τῆς ἐλευθερίας ἀπόφασης, ἡ ικανότητα

τῆς ἠθικῆς ἐκλογῆς. Ἐνῶ τὰ ἄλλα ὄντα ἐνεργοῦν ἀπὸ ἐνστικτο, τὸ ἀνθρώπινο ὄν στέκεται εὐσυνείδητα ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ - στέκεται μὲ πλήρη ἐπίγνωση στὸ σημεῖο τοῦ καιροῦ, στὴ στιγμὴ τῆς κρίσης καὶ τῆς εὐκαιρίας - καὶ διαλέγει. Ὁ Θεὸς κάθε μέρα ἀπευθύνεται στὸν ἄνθρωπο λέγοντάς του: «Τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον δέδωκα πρὸ προσώπου ὑμῶν, τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν κατάραν· ἐκλέξαι...» (Δευτ. 30:19). Μόνο μὲ τὴν ἄσκηση αὐτῆς τῆς δύναμης, τῆς ἐλευθερίας ἐκλογῆς, ὁ ἄνθρωπος γίνεται ἄνθρωπος πραγματικά.

Πρῶτα ἀπ' ὅλα ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ὀριστεῖ ὡς ἕνα ἐλεύθερο ὄν. Αὐτὸ τὸ σημεῖο τονίζεται ἐντονα ἀπὸ τὸν Ντοστογιέφσκι στὴ διήγησή τοῦ Μεγάλου Ἱεροεξεταστῆ, στὸ ἔργο *Ἀδελφοὶ Καραμαζώφ*.

¹ Βίος τοῦ Ἁγίου Παχωμίου 18, ἐκδ. Halkin, σσ. 30-31.

Αὐτὸ ποὺ ὁ Χριστὸς προσέφερε στὸν ἄνθρωπο, ὅπως ἀναγνωρίζει ὁ Μέγας Ἱεροεξεταστής, εἶναι ἀκριβῶς τὸ δῶρο τῆς ἐλευθερίας: ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἦρθε γιὰ νὰ μᾶς ἐλευθερώσει (Ἰω. 8:36). Αὐτὴ ἡ ἐλευθερία ὅμως, στὰ μάτια τοῦ γηραιοῦ καρδινάλιου, εἶναι πολὺ βαρειά, ἕνα φορτίο δυσβάστακτο γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἕνα ἐπικίνδυνο κοφτερὸ σπαθί: τὸ ἀνθρώπινο γένος θὰ ἦταν εὐτυχέστερο ἂν τοῦ ἀφαιροῦσαν αὐτὸ τὸ δῶρο. «Εἰμὲς διορθώσαμε τὸ ἔργο σου», λέει ὁ Ἱεροεξεταστής στὸν Ἰησοῦ. Ἀπὸ μία σκοπιὰ ἔχει δίκιο: ἡ ἐλευθερία μας πολὺ συχνὰ ἀποδεικνύεται ἕνα ἄσχημο δῶρο. Ὅμως ἂν ὁ ἄνθρωπος εἶναι κάτι λιγότερο ἀπὸ ἐλεύθερος, τότε γίνεται κάτι λιγότερο κι ἀπὸ ἄνθρωπος.

Ἡ ζωτικὴ σημασία τῆς ἐλευθερίας μπορεῖ νὰ φανεῖ στὴν περίπτωση τῆς εὐλογημένης Παρθένου Μαρίας, ἡ ὁποία εἶναι καὶ ἡ εἰκόνα τοῦ τί σημαίνει νὰ εἶσαι γνήσιος ἄνθρωπος. Στὸν Εὐαγγελισμό, ὁ Ἀρχάγγελος δὲν ἐπληροφόρησε ἀπλῶς τὴν Παναγία γιὰ τὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ περιέμενε τὴν ἐλεύθερη καὶ ἐθελοντικὴ τῆς ἀπάντηση: «Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ρῆμα σου» (Λουκ. 1:38). Θὰ μπορούσε νὰ εἶχε ἀρνηθεῖ. Ὁ Θεὸς λαμβάνει τὴν πρωτοβουλία, ὅμως ἡ ἐθελοντικὴ συνεργασία τῆς Παναγίας εἶναι ἐπίσης ἀπαραίτητη. Δὲν εἶναι ἀπλῶς ἕνα παθητικὸ ἐργαλεῖο ἀλλὰ ἕνας ἐνεργητικὸς μέτοχος στοῦ ἔργου τῆς σωτηρίας. Ἡ ἀπάντησή της μὲ κανέναν τρόπο δὲν ἦταν ἕνα ἐκ τῶν προτέρων γνωστὸ συμπέρασμα: σ' αὐτὴ τὴν ἐλεύθερα δοσμένη ἀπάντηση κρεμόταν ὁλόκληρο τὸ μέλλον τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας.

Σ' ἕναν κόσμο ποὺ ὁλοένα γίνεται πιὸ ἀπάνθρωπος - σ' ἕναν κόσμο ποὺ φαινομενικὰ ἐλέγχεται ἀπὸ τοὺς ψυχαναλυτὲς, τὶς στατιστικὲς καὶ τὶς μηχανὲς - ἡ ἀνάγκη γιὰ Χριστιανοὺς ποὺ ἐπιμένουν στὴν ὑψίστη ἀξία τῆς ἐλευθερίας, εἶναι ἄμεση. Σ' ὁλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα, τίποτα δὲν εἶναι πιὸ ἀποφασιστικῆς σημασίας ἀπὸ τὶς ἐλεύθερες πράξεις ἐκλογῆς ποὺ γίνονται ἀπὸ πρόσωπα προικισμένα μὲ λόγο καὶ συνείδηση. Ὡς ἀνθρώπινες ὑπάρξεις ἐπηρεαζόμαστε ἀπὸ τὸ περιβάλλον καὶ τὶς ἀσυνείδητες διαθέσεις μας, ὅμως ποτὲ δὲν ὑποδουλωνόμαστε τελειωτικὰ σ' αὐτὰ τὰ πράγματα. Παραμένουμε ἐλεύθεροι. Ὁ Θεὸς ἔθεσε τὸν καθένα ἀπὸ μας σὰν βασιλιά πάνω στὴ γῆ καὶ τοῦ ἔδωσε ἐξου-

σία ἐπὶ «πάντων τῶν κτηνῶν» (Γεν. 1:28). Ἄς μὴν παραιτούμαστε ἀπὸ αὐτὴ μας τὴ βασιλικὴ ἐξουσία ἀπὸ δειλία ἢ ἑλλειψη φαντασίας.

Ἐδῶ ἐξάγεται ἕνα σημαντικό συμπέρασμα. Ἡ ἐλευθερία δείχνει ὅτι σὰν ἄνθρωποι εἴμαστε διάφοροι, ξεχωριστοί. Ἐφόσον καθένας ἀπὸ μᾶς εἶναι ἐλεύθερος, ὁ καθένας ἐκφράζει τὸ κατ' εἰκόνα μὲ τὸ ὅποιο εἶναι προικισμένος μὲ τὸ δικό του ἢ δικό της μοναδικὸ καὶ ἀνεπανάληπτο τρόπο. Καὶ ὁ καθένας, ἐφόσον εἶναι μοναδικός, ἔχει ἀνεκτίμητη ἀξία: ὁ καθένας εἶναι τὸ τέρμα καὶ ὁ σκοπὸς κι ὄχι τὸ μέσο γιὰ κάποιον ἄλλο σκοπὸ. Ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς μᾶς κάνει νὰ σκεφτόμαστε μὲ τρόπο στερεότυπο, ἔτσι ποὺ νὰ φαίνεται ὅτι ὅλα μετροῦνται καὶ κατατάσσονται στατιστικὰ ἢ «προγραμματίζονται» σ' ἕνα κομπιούτερ. Ὡς χριστιανοὶ ἀνθρωπιστὲς ἔχουμε κάθε λόγο νὰ ἀρνηθοῦμε μία τέτοια τάση. Εἶναι καθήκον μας νὰ προσβλέπουμε πάντα πέρα ἀπὸ τὸ ἐπίπεδὸ τῆς ἐπιπολαιότητας, ὅπου οἱ ἄνθρωποι ὑπάρξεις κατατάσσονται σὲ ὁμάδες, πρὸς τὸ ἐπίπεδὸ τῆς γνήσιας προσωπικότητας, ὅπου κανένας δὲν εἶναι κουραστικός. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καθιστώντας μας ἐλεύθερους, κάνει τὸν καθένα μας διαφορετικὸ· τὸ ἴδιο καὶ οἱ πνευματοφόροι ἢ ἅγιοι, οἱ ὁποῖοι ἀποκαλύπτουν σὲ μᾶς τὰ πραγματικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξης, πάντοτε ἐπιδεικνύουν τὴν ἄκρα ποικιλία. Δὲν εἶναι ἡ ἀγιότητα ἀλλὰ ἡ ἀμαρτία ποὺ εἶναι μονότονη.

Εὐχαριστία

Κατ' εἰκόνα Θεοῦ, προικισμένοι μὲ αὐτοσυνειδησία καὶ ἠθικὴ ἐκλογὴ, ὁ ἄνθρωπος δὲν βρίσκεται σ' αὐτὸν τὸν κόσμο κάνοντάς του χρῆση ὅπως τὰ ὑπόλοιπα ὄντα. Τὸ ἀνθρώπινο ὄν μπορεῖ ἐπιπλέον νὰ δοξάζει τὸ Θεό, ἀντιπροσφέροντας τὴ δημιουργία στοῦ Δημιουργοῦ μὲ εὐχαριστία: καὶ σ' αὐτὴν τὴν πράξιν τῆς προσφορᾶς ὁ καθένας γίνεται πραγματικὸς ἄνθρωπος, πραγματικὸ πρόσωπο. Αὐτὸ εἶναι τὸ δεύτερο οὐσιώδες στοιχεῖο τῆς ἀνθρώπινής μας ὑπαρξης. Ἡ ἀνθρώπινη ὑπαρξη δὲν εἶναι ἀπλῶς ἕνα ἐλεύθερο ὄν ἀλλὰ ἕνα εὐχαριστιακὸ ὄν. Ὁ καθένας εἶναι καὶ βασιλιάς καὶ ἱερέας.

Αὐτὸ τὸ σημεῖο μπορεῖ καὶ πάλι νὰ τονιστεῖ μὲ κάτι ἀπὸ τὸν Ντοστογιέφσκι. Ὁ ἥρωας, ἡ μᾶλλον ὁ ἀντί-ἥρωας, λέει στὶς Σημειώσεις ἀπὸ τὸ *Υπόγειο*:

«Κύριοι, ἂς ὑποθέσουμε ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι βλάκας... Ὅμως ἂν δὲν εἶναι βλάκας, εἶναι τε-
ρατοδῶς ἀγνώμων. Εἶναι ἀγνώμων μ' ἓνα τρόπο
πρωτοφανή. Ἀκόμη νομίζω ὅτι ὁ καλύτερος ὀρισμὸς
γιὰ τὸν ἄνθρωπο εἶναι: ἓνα δημιούργημα μὲ δυὸ πό-
δια καὶ καθόλου αἴσθηση εὐγνωμοσύνης...

Μόνον ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ προφέρει κατάρες:
εἶναι τὸ προνόμιό του καὶ αὐτὸ κυρίως τὸν κάνει νὰ
ξεχωρίζει ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα».

Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀναμφίβολα ὀρθὰ γιὰ τὸ μετα-
πτωτικὸ ἄνθρωπο, γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἀπομα-
κρύνθηκε ἀπὸ τὸ Θεό. Ὅμως στὴν περίπτωση τοῦ
ἀνθρώπου, ὅπως ἀρχικὰ ὁ Θεὸς τὸν ἤθελε νὰ εἶναι,
καὶ ὅπως λυτρώθηκε ἐν Χριστῷ, αὐτὲς οἱ θέσεις
πρέπει νὰ ἀντιστραφοῦν. Ὁ καλύτερος ὀρισμὸς τοῦ
ἀνθρώπου, τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ του, αὐτὸ ποὺ
τὸν κάνει νὰ εἶναι ὁ ἑαυτός του, εἶναι ἡ εὐγνωμοσύ-
νη ἢ εὐχαριστία. Αὐτὸ ποὺ κάνει τὸν ἄνθρωπο νὰ
διαφέρει ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα, τὸ προνόμιό του σὰν
ιερέας τῆς κτίσης, εἶναι νὰ εὐλογεῖ τὸ Θεὸ καὶ νὰ
ἐπικαλεῖται, τὴ θεία εὐλογία γιὰ τὰ ἄλλα πρόσωπα
καὶ πράγματα.

Ὅπως καὶ πρὶν, ἔτσι καὶ τώρα, τὸ παράδειγμα
τῆς Θεοτόκου στὸν Εὐαγγελισμό μπορεῖ νὰ σταθεῖ
τὸ πρότυπό μας. Ὅταν πῆρε τὸ μήνυμα τοῦ ἀρχαγ-
γέλου, ἀπάντησε μὲ μία πράξη εὐχαριστίας: «Με-
γαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον καὶ ἡγαλλίασε τὸ
πνεῦμα μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ σωτῆρι μου» (Λουκ.
1:46-7).

Ἡ διάθεσή της εἶχε τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς
χαρᾶς, τῆς εὐχαριστίας τῆς δοξολογίας.

Ἄν, λοιπόν, πρόκειται νὰ εἴμαστε πραγματικὰ
ἄνθρωποι στὴν ἐσωτερικὴ μας ζωὴ, ἡ προσευχή
μας πρέπει νὰ διαπνέεται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς εὐχα-
ριστίας. «Προσευχὴ εἶναι ἡ κατάστασις τῆς συνε-
χοῦς εὐχαριστίας», τονίζει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης τῆς
Κροστάνδης (1829-1908). Καὶ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης
τῆς Κλίμακος (7ος αἰώνας) σημειώνει:

«Πρὸ πάντων ἐν τῷ τῆς ἡμετέρας δεήσεως χάριτι
εὐχαριστίαν εἰλικρινῆ κατατάξωμεν· ἐν δευτέρῳ δὲ
σίτῳ, ἐξομολόγησιν καὶ συντριμμὸν ψυχῆς ἐν
αἰσθήσει· εἴθ' οὕτω τὴν αἴτησιν ἡμῶν τῷ παμβασι-
λεῖ γνωρίσωμεν»².

Εὐχαριστία, ἐξομολόγησις, αἴτησις - αὐτὴ εἶναι ἡ
βασικὴ σειρά ποὺ πρέπει νὰ ἀκολουθοῦμε ὅταν
προσευχόμαστε. Δὲν πρέπει νὰ ἀρχίζουμε ἐξομολο-
γούμενοι τὶς ἁμαρτίες μας. Πρὶν σκύνουμε πρὸς τὰ
κάτω γιὰ νὰ δοῦμε τὴν ἐσωτερικὴ μας ἀσχήμια,
πρέπει νὰ ὑψώσουμε τὸ βλέμμα πρὸς τὰ ἔξω καὶ
πρὸς τὰ πάνω γιὰ νὰ ἀτενίσουμε τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ.
Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος γιὰ τὸν ὅποιο ὁ εἰκοσιτετράω-
ρος λατρευτικὸς κύκλος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλη-
σίας ἀρχίζει κάθε μέρα μὲ τὸν ἑσπερινὸ ὅπου δια-
βάζεται ὁ ψαλμὸς 103 ποὺ εἶναι ἓνας ὕμνος δοξο-
λογίας γιὰ τὴ δημιουργία:

«Εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον· Κύριε ὁ Θεὸς
μου, ἐμεγαλύνθης σφόδρα, ἐξομολόγησιν καὶ μεγα-
λοπρέπειαν ἐνεδύσω (...) ὥς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα
σου, Κύριε· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας».

Μὲ παρόμοιο τρόπο ἀρχίζει καὶ ἡ Θεία Λειτουργ-
γία, ὅχι μὲ μιὰ πράξη ἐξομολόγησις ἀλλὰ μὲ μιὰ
προκήρυξη γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ: «Εὐλογημένη ἡ
βασιλεία τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου
Πνεύματος...». Ὡς ὁ περιούσιος λαὸς τοῦ Θεοῦ,
ἀρχίζουμε πρῶτα-πρῶτα εὐλογώντας αὐτὸν γιὰ τὴ
χαρὰ τῆς Βασιλείας του.

Κοινωνία

Πέρα ἀπὸ τὸ ὅτι εἴμαστε ἐλεύθερα ὄντα καὶ
εὐχαριστιακὰ ὄντα, ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐπίσης κοι-
νωνικὸ ὄν. Αὐτὸ εἶναι τὸ τρίτο χαρακτηριστικὸ του
στοιχεῖο. Εἶναι, σύμφωνα μὲ τὸ χαρακτηρισμὸ τοῦ
Ἀριστοτέλη, ἓνα «πολιτικὸ ζῶο», γιατί ὄντως πραγ-
ματώνει τὸν ἑαυτό του, γίνεται ὄντως ἄνθρωπος,
ἐφόσον ζεῖ σὲ μιὰ πόλη, σ' ἓνα κοινωνικὰ ὀργανω-
μένο χῶρο. Ἀκόμη καὶ οἱ ἐρημίτες πρέπει νὰ προ-
ετοιμάσουν τὸν ἑαυτό τους γιὰ τὴ μόνωση, ἀφοῦ
ζήσουν ἀρχικὰ στὴν κοινωνικὴ ζωὴ μιᾶς μοναχικῆς
ἀδελφότητος. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι διαλογικός. Γιὰ νὰ
χρησιμοποιήσουμε τὰ λόγια τοῦ John Macmurray
«δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει ἄνθρωπος μέχρι ποῦ νὰ
βρεθοῦν δυὸ τουλάχιστον σὲ κοινωνία».

«Καὶ εἶπεν ὁ Θεός, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ'
εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν» (Γεν. 1:26).
Αὐτὸ τὸ «ποιήσωμεν ἄνθρωπον», ὅπως παρατη-
ροῦν οἱ Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, δείχνει
ὅτι τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος ἔκαναν

² Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου, Κλίμαξ, Βαθμίδα 28, P.G. 88, 1132A

συμβούλιο μεταξύ τους³. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι φτιαγμένος σύμφωνα με τὴν εἰκόνα τῆς Ἁγίας Τριάδος - δηλαδή σύμφωνα με τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ποὺ δὲν εἶναι ἀπλῶς ἓνας, ἀλλὰ ἓνας ἐν τρισὶν ὑποστάσεις. Ὁ ἄνθρωπος λοιπὸν καλεῖται νὰ πραγματώσει τὸν ἑαυτό του καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ, σὲ κοινότητα ἢ κοινωνία. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ Θεὸς δὲν εἶναι μία ἀπομονωμένη μονάδα, ἀλλὰ μία ἔνωση τριῶν προσώπων ποὺ ἀλληλοπεριχωροῦνται μέσῳ μιᾶς ἀκατάπαυσης ἀμοιβαίας ἀγάπης, ἔτσι καὶ ὁ ἄνθρωπος, πραγματώνει πλήρως τὸν ἑαυτό του - γίνεται ὁλοκληρωμένος ἄνθρωπος σύμφωνα με τὴ θεία εἰκόνα - μόνο ὅταν ζεῖ μέσα στοὺς ἄλλους καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους. Γίνεται ἄνθρωπος ὅταν ξέρει νὰ μοιράζεται.

Ὁ Ντοστογιέφσκι μᾶς προσφέρει ἀκόμη μιὰ πετυχημένη εἰκόνα αὐτῆς τῆς πραγματικότητος. Στοὺς Ἀδελφοὺς Καραμάζωφ περιλαμβάνεται, μιὰ λαϊκὴ ἱστορία ποὺ ἄκουσε κάποτε, σχετικά με μιὰ ἡλικιωμένη γυναῖκα ποὺ δὲν ἔζησε σωστὰ καὶ μετὰ θάνατο βρέθηκε σὲ μιὰ λίμνη ἀπὸ φωτιά. Ὁ φύλακας Ἀγγελὸς τῆς προσπαθοῦσε νὰ κάνει ὅ,τι μποροῦσε γιὰ νὰ βοηθήσει. Ἡ μόνη καλὴ πράξις ὅμως ποὺ θυμόταν ὅτι ἔκανε αὐτὴ ἡ γυναῖκα ὅταν ζοῦσε, ἦταν ποὺ εἶχε δώσει κάποτε ἀπὸ τὸν κῆπο τῆς ἓνα κρεμμύδι, σὲ μιὰ ζητιάνα. Πῆρε λοιπὸν ὁ ἄγγελος τὸ κρεμμύδι, εἶπε στὴ γυναῖκα νὰ πιαστὲ ἀπ' αὐτὸ κι ἄρχισε νὰ τὴν τραβᾷ ἔξω ἀπὸ τὴ λίμνη. Μέσα στὴ λίμνη ὅμως δὲν ἦταν μόνη τῆς. Ὅταν οἱ ἄλλοι εἶδαν τί συνέβαινε, μαζεύτηκαν τριγύρω καὶ κρεμάστηκαν πάνω τῆς με τὴν ἐλπίδα νὰ συρθοῦν κι αὐτοὶ ἔξω μαζὶ τῆς. Τότε ὅμως ἡ γυναῖκα, με τρόμο καὶ ἀγανάκτηση, ἄρχισε νὰ τοὺς κλωτσᾷ. «Ἀφήστε με», φώναξε. «Ἔμενα τραβᾷ ἔξω, ὄχι ἐσᾶς. Δικό μου εἶναι τὸ κρεμμύδι, ὄχι δικό σας». Τὴ στιγμή ποὺ τὸ εἶπε αὐτό, τὸ κρεμμύδι ἔσπασε στὰ δυὸ καὶ ἡ γυναῖκα ἔπεσε πίσω, μέσα στὴ λίμνη. Καὶ ἐκεῖ μέσα καίγεται μέχρι σήμερα.

Ἐὰν ἡ ἡλικιωμένη γυναῖκα ἔλεγε μόνο, «αὐτὸ εἶναι τὸ κρεμμύδι μας», δὲν θὰ ἀποδεικνυόταν ἄραγε ἀρκετὰ δυνατὸ γιὰ νὰ τοὺς τραβήξει ὅλους ἔξω ἀπὸ τὴ φωτιά; Μόλις ὅμως εἶπε «εἶναι δικό μου, ὄχι

δικό σας», ἔγινε κάτι λιγότερο ἀπὸ ἄνθρωπος. Μὲ τὸ νὰ ἀρνηθεῖ τὸ μοῖρασμα, ἀρνήθηκε τὴν προσωπικότητά τῆς. Ὁ γνήσιος ἄνθρωπος, πιστὸς στὴν εἰκόνα τῆς τρισυπόστατης Θεότητος, εἶναι αὐτὸς ποὺ πάντοτε λέει ὄχι «ἐγὼ», ἀλλὰ «ἐμεῖς», ὄχι «δικό μου» ἀλλὰ «δικό μας». Ἡ προσευχὴ ποὺ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μας δίδαξε ἀρχίζει με τὸ «Πάτερ ἡμῶν» κι ὄχι «Πάτερ μου». Αὐτὸ ποὺ ἔκανε τὴν πρώτη ἀποστολικὴ κοινότητα τῶν Χριστιανῶν στὰ Ἱεροσόλυμα νὰ ξεχωρίσει, ἦταν ἀκριβῶς ἡ πράξις τῆς μοιρασῆς. «Ἦσαν δὲ προσκατεροῦντες τῇ διδασκῇ τῶν ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς (...) πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ εἶχον ἅπαντα κοινὰ» (Πράξ. 2:42-4). Ὡς Χριστιανοὶ δεκαεννιά αἰῶνες ἀργότερα, πόσο ἀπεγνωσμένα χρειάζομαστε νὰ ἀνακτήσουμε αὐτὴ τὴν αἴσθηση τῆς κοινωνίας, νὰ ξαναμάθουμε πῶς νὰ μοιραζόμαστε τὸ κρεμμύδι.

Τὸ πρότυπό μας σ' αὐτὸ τὸ μοῖρασμα εἶναι καὶ πάλι ἡ Παναγία. Ὅταν δέχθηκε τὸ μήνυμα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἡ ἄμεση ἀντίδρασίς τῆς ἦταν νὰ πορευθεῖ «εἰς τὴν ὄρεινὴν μετὰ σπουδῆς» γιὰ νὰ μοιραστὲ τὴν καλὴν εἰδηση με τὴν ἐξαδέλφη τῆς Ἑλισάβετ (Λουκ. 1:39-40). Μὲ σπουδὴ καὶ αἴσθημα βιασύνης: ἔνωθε ὅτι δὲν μποροῦσε νὰ κρατήσῃ τὴ χαρὰ γιὰ τὸν ἑαυτό τῆς.

Ὅπως δείχνει ἡ παραβολὴ τῶν προβάτων καὶ τῶν ἐριφίων (Ματθ. 25:31-46), τὸ κριτήριό τῆς θείας κρίσης στὴ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Χριστοῦ, δὲν θὰ εἶναι οἱ ἐσωτερικὲς μου σκέψεις καὶ τὰ αἰσθήματα, οἱ θεῖες ὁπτασίες καὶ οἱ ἐκστάσεις μου. Οὔτε θὰ ἐρωτηθῶ γιὰ τὴ μοναχικὴ μου ἀσκήση, τίς νηστείες καὶ τίς μετάνοιες. Θὰ μοῦ ζητηθεῖ ὅμως νὰ πῶ ἂν ἔδωσα τροφή στοὺς πεινασμένους, ἂν ἐπισκέφθηκα τοὺς φυλακισμένους καὶ τοὺς ἄρρωστους, ἂν φιλοξένησα τοὺς ξένους. Γι' αὐτὰ ὅλα θὰ ἐρωτηθῶ. Μὲ ἄλλα λόγια, πῶς ἦσαν οἱ σχέσεις μου με τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους; Ἦξερα νὰ μοιράζομαι; Ἦμουν ἀπλῶς ἓνα ἄτομο, κλεισμένο στὸν ἑαυτό μου; Ἦμουν ἓνα αὐθεντικὸ πρόσωπο ποὺ ζοῦσα σὲ κοινωνία με τοὺς ἄλλους; Δὲν εἶναι συμπτωματικὸ ποὺ ἡ λέξις πρόσωπο σημαίνει, ἐπίσης καὶ «ὄψη». Εἶμαι ἓνα ζωντανὸ πρόσωπο, ποὺ ξεχωρίζω ἀπὸ τὰ ἄλλα, μόνο ὅταν στέκω ἀπέναντί τους, τὰ ἀντικρῶ, τὰ κοιτάζω μέσα στὰ μάτια καὶ αὐτὰ κοιτάζουν ἐμένα.

³ Αὐτὴ ἡ ἐρμηνεία ξεκινᾷ ἤδη ἀπὸ τὸν 20 αἰῶνα. Πρβλ. Θεοφίλου Ἀντιοχείας, Πρὸς Αὐτόλुकον, II18· ἰδὲ ἐπίσης Ἐπιστολὴ τοῦ Βαρνάβα, V.5, VI.12· Ἰουστίνου Μάρτυρος, Διάλογος πρὸς Τρόφωνα, I XII.2.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ποὺ κατοικεῖ μέσα στὴν καρδιά μας εἶναι Πνεῦμα κοινωνίας· κάνοντάς μας διαφο-
ρετικούς, μᾶς κάνει ὅλους ἕνα.

Ζώντας σὲ μία κοινωνία ποὺ μεγαλώνει ὁλοένα πὶο ψυχρά καὶ ἀδιάφορα, εἶναι χριστιανικό μας καθήκον νὰ ἐπαναβεβαιώσουμε τὸ νόημα τῆς προ-
σωπικῆς κοινωνίας. Δὲν πρέπει νὰ ἐπιτρέψουμε στὶς μηχανὲς νὰ κυριαρχήσουν. Ὑπάρχει μία ἱστο-
ρία ἐνὸς ἀνθρώπου ποὺ πῆγε νὰ δεῖ ἕναν ψυχίατρο. «Βρήκα σὰν πὶο εὐκολο τρόπο γιὰ νὰ συγκεντρώ-
νομαι», εἶπε ὁ ψυχίατρος, «τὸ νὰ μὴ σὲ κοιτάζω στὸ πρόσωπο. Γι' αὐτὸ ξάπλωσε στὸν καναπέ καὶ ἐγὼ
θὰ καθίσω στὴ γωνιά, πίσω ἀπὸ τὴν κουρτίνα». Ἀφοῦ πέρασε λίγη ὥρα ὁ ἄνθρωπος παραξελεύθη-
κε γιατί ἐπικρατοῦσε μία ὑποπτιή ἡσυχία πίσω ἀπὸ
τὴν κουρτίνα. Περιπάτησε στὶς ἄκρες τῶν ποδιῶν
τοῦ ὡς τὴ γωνιά καὶ κοιτάζε προσεκτικά πίσω ἀπὸ
τὴν κουρτίνα. Οἱ ὑποψίες του ἐπιβεβαιώθηκαν.
Εἶδε μία καρέκλα καὶ πίσω τῆς μιὰ πόρτα· ὅμως
πουθενὰ ὁ ψυχίατρος. Στὴν καρέκλα ὑπῆρχε ἕνα
κασεττόφωνο. Ὁ ἄνθρωπος δὲν τὰ ἔχασε. Εἶχε πῆ-
τὴν ἱστορία του πολλὰς φορὲς σὲ διαφορετικούς
ψυχιάτρους καὶ τὴν εἶχε γραμμένη σὲ κασέττα.
Πῆρε λοιπὸν ἕνα κασεττόφωνο ἀπὸ τὴν τσάντα
του, ἔβαλε μέσα τὴν κασέττα, τὸ ἄφησε στὸν κα-
ναπέ καὶ τὸ ἔβαλε σὲ λειτουργία. Ὑστερα κατέβη-
κε κάτω γιὰ νὰ πάρει ἕνα καφέ. Στὴν καφετερία
ὁμως συνάντησε τὸν ψυχίατρο ποὺ ἐπίσης ἔπαιρνε
τὸν καφέ του. Ὁ ἄνθρωπος κάθησε στὸ ἴδιο τραπέζι
μαζί του. «Πρόσεξε», διαμαρτυρήθηκε ὁ ψυχία-
τρος, «δὲν ἔπρεπε νὰ βρίσκεσαι ἐδῶ· ὀφείλεις νὰ
μείνεις πάνω, ξαπλωμένος στὸν καναπέ, νὰ λὲς τὴν
ἱστορία σου». «Πολὺ σωστά», ἀπάντησε ὁ ἄνθρω-
πος. «Τὸ δικό μου κασεττόφωνο μιλά στὸ δικό
σου».

Ὡς Χριστιανοὶ βρισκόμαστε ἐδῶ γιὰ νὰ ἐπιβε-
βαιώσουμε τὴ μεγάλη ἀξία τῆς ἄμεσης ἐπικοινων-
ίας καὶ συνάντησης - ὄχι μηχανὴ πρὸς μηχανή,
ἀλλὰ πρόσωπο πρὸς πρόσωπο, ἐνώπιος ἐνώπιον.

Ὁρίμανση

Τέτοιο εἶναι τὸ ἀληθινὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο:
ἐλεύθερο, εὐχαριστιακό, κοινωνικό - αὐτὸ ποῦ,
σύμφωνα μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ στάρετς Ζωσιμᾶ
τοῦ Ντοστογιέφσκι, καθιστᾷ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ «νύει-

θυνο γιὰ ὅλους καὶ γιὰ ὅλα». Σ' αὐτὰ τὰ τρία χαρα-
κτηριστικά πρέπει νὰ προστεθεῖ καὶ ἕνα τέταρτο: ἡ
ὠρίμανση, ἡ πορεία πρὸς τὰ ἐμπρός, ἡ συνεχὴς
πρόοδος. «Ἀγαπητοί, νῦν τέκνα Θεοῦ ἐσμέν, καὶ
οὐπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα» (Α' Ἰω. γ:2). Τὸ
ἀνθρώπινο πρόσωπο δὲν εἶναι στατικὸ ἢ στάσιμο,
ἀλλὰ εἶναι δυναμικὸ. Εἶναι ἕνας ὁδοιπόρος, ἕνας
ταξιδευτὴς - homo viator.

Αὐτὴ ἡ δυναμικὴ ὄψη τῆς ἀνθρώπινης προσω-
πικότητας συχνὰ ἐκδηλώνεται κάνοντας μία διά-
κριση μεταξὺ τῆς εἰκόνας καὶ τῆς ὁμοίωσης τοῦ
Θεοῦ. Ὁ συγγραφέας τῆς Γεν. 1:26, ὅταν ἔγραψε
τὶς λέξεις «κατ' εἰκόνα ἡμέτεραν καὶ καθ' ὁμοί-
ωσιν» πιθανὸν δὲν εἶχε τὴν πρόθεση νὰ δημιουργή-
σει ἀντίθεση μεταξὺ τῶν δυὸ ὁρῶν. Ἀπλῶς ἐκατα-
νοοῦντο ὡς δυὸ παράλληλοι. Οἱ Ἕλληνες ὅμως
Πατέρες - ἰδιαίτερα ὁ Ἅγιος Εἰρηναῖος, ὁ Ὁριγέ-
νης, ὁ Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς καὶ ὁ Ἅγιος
Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός⁴ - τοὺς ἐρμηνεύουν ὡς νὰ
ἔχουν διαφορετικὸ νόημα. Ἡ εἰκόνα, σύμφωνα μὲ
τὴ δική τους ἐξήγηση, δηλώνει αὐτὸ ποῦ ὁ ἄνθρω-
πος κατέχει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ καὶ τὸ ὁποῖο, παρὰ τὴν
Πτώση, ποτὲ δὲν χάθηκε ἐντελῶς. Ἡ «ὁμοίωση»
δηλώνει τὸν ἐσχατο σκοπὸ μας, τὴν πληρότητα τοῦ
ἁγιασμοῦ καὶ τῆς ζωῆς ἐν Θεῷ, τὴ θέωση. Εἰκόνα
εἶναι τὰ ἀρχικὰ χαρίσματα ποὺ δόθηκαν στὸν
ἄνθρωπο κατὰ τὴ δημιουργία, ὁμοίωση ὁ τελικὸς
σκοπὸς ποὺ πρέπει νὰ ἐκπληρωθεῖ μέσῳ τῆς ὀρθῆς
χρήσης τῆς ἐλευθερίας, μὲ τὴ χάρι πάντοτε τοῦ
Θεοῦ. Εἰκόνα εἶναι ἡ δυνατότητα γιὰ πραγματοποί-
ηση τῆς ὁμοίωσης, ἡ ἀφეთρία καὶ τὸ τέρμα. Ἡ
Εἰκόνα δὲν εἶναι ποτὲ αὐτάρκης. πάντοτε κοιτᾷ
πρὸς τὰ ἐμπρός, κατευθύνεται πάντα πρὸς τὴν
ὁμοίωση γιὰ νὰ ἐκπληρωθεῖ. Ὁ ἄνθρωπος ταξιδευ-
τὴς, ὁ homo viator, σὲ ὅλη του τὴ ζωὴ βρίσκεται σ'
ἕνα ταξίδι ἀπὸ τὴν εἰκόνα στὴν ὁμοίωση.

⁴ Ἰδὲ Εἰρηναίου, Κατὰ τῶν αἰρέσεων, V.i.3 καὶ V.vi.1·
Ὁριγένους, Περὶ Ἀρχῶν, III.vi.1· Μαξίμου, Περὶ Ἀγάπης,
iii.25· Θεολογικὰ Κεφάλαια, i.13· Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Περὶ
Ὁρθοδόξου Πίστεως, ii.12. Ἡ διάκριση ἐπίσης βρίσκεται στοὺς
Κλήμη Ἀλεξανδρείας, Μεθόδιο, Κύριλλο Ἱεροσολύμων, Ἰωάννη
Χρυσόστομο καὶ Διάδοχο Φωτικῆς. Σὲ ἄλλους ὅμως Πατέρες,
ὅπως τοὺς Ἰσπόλντο, Ἀθανάσιο, Γρηγόριο Ναζαζηνό, Γρηγόριο
Νύσσης, Κύριλλο Ἀλεξανδρείας, Θεόδωρο Μοιγουεστίας καὶ
Θεοδώρητο Κύρου, ἡ διάκριση εἴτε ἀπορρίπτεται εἴτε δὲν ἐξε-
τάζεται μὲ καθαρὰ καὶ συγκεκριμένον τρόπο.

Οἱ χριστιανοὶ συγγραφεῖς συχνὰ μίλησαν γιὰ τὸ «πρωτόκτιστον κάλλος» τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, στὸν Παράδεισο. Ὁ Ἀδὰμ κατὰ τὴ δημιουργία του, μὲ μιὰ τέτοια θεώρηση, προικίστηκε μὲ ὅλο τὸ πλῆρωμα τῆς ἀγιότητος καὶ τῆς γνώσεως. Γιὰ μᾶς σήμερα εἶναι ἐξαιρετικὰ δύσκολο νὰ ἀντληθθοῦμε τί σημαίνει αὐτό. Εἶναι λοιπὸν σημαντικό νὰ συνειδητοποιήσουμε ὅτι στὴν πραγματικότητα δὲν εἶναι ὁ μοναδικὸς τρόπος ποὺ ἐξετάζεται ἡ προπρωτική κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου στὴ χριστιανικὴ παράδοση. Ὑπάρχει ἀκόμη μιὰ προσέγγιση ποὺ βρίσκεται σὲ συγγραφεῖς τοῦ δευτέρου αἰώνα, ὅπως γιὰ παράδειγμα οἱ Θεόφιλος Ἀντιοχείας καὶ Εἰρηναῖος, καὶ ἡ ὁποία προσαρμόζεται πολὺ καλύτερα στὴ δυναμικὴ διάκριση ποὺ κάναμε μεταξὺ εἰκόνας καὶ ὁμοιώσεως. Ὁ ἄνθρωπος στὴν πρώτη δημιουργία, εἰσηγοῦνται αὐτοὶ οἱ συγγραφεῖς, ἦταν σὰν νήπιος - τέλειος ὅχι τόσο ἐνεργεῖα, ὅσο δυνάμει. Δὲν ἦταν προικισμένος μὲ τὴν πληρότητα τῆς σοφίας καὶ τῆς δικαιοσύνης ἀλλὰ βρισκόταν ἀπλῶς σὲ μιὰ κατάσταση ἀπλότητος καὶ ἀθωότητος. «Ἦταν ἓνα παιδί ποὺ δὲν εἶχε ἀκόμη ἀναπτυγμένη τέλεια τὴν ἀντίληψή του», σημειώνει ὁ Εἰρηναῖος. «Ἀπαραίτητα ἔπρεπε νὰ ὀριμάσει καὶ νὰ φτάσει στὴν τελειότητα»⁵. Ὁ δημιουργὸς Θεὸς ἔβαλε τὰ πόδια τοῦ Ἀδὰμ στὸ σωστὸ δρόμο, ὅμως ὁ Ἀδὰμ εἶχε μπροστὰ του πολλὴ ἀπόσταση νὰ διανύσει ὥσπου νὰ φτάσει στὸ τέρμα τοῦ ταξιδιοῦ του. Ὁ homo viator δὲν ταξιδεῖ σ' ἓνα κλειστὸ κύκλο ἀλλὰ κατὰ μῆκος μιᾶς γραμμῆς ποὺ ὀδηγεῖ πρὸς τὰ πάντα.

Αὐτὸ τὸ σημεῖο δικαιώνεται ἀν δοθεῖ ἡ πραγματικὴ βαρὺτητα στὴν Ἑνσάρκωση τοῦ Χριστοῦ. Λαμβάνοντας τὴ δική μας ἀνθρώπινη φύση στὴ δική του κατὰ τὴν ἐνσάρκωση καὶ «θεώνοντας» τὴν κατὰ τὴ Μεταμόρφωση, Ἀνάσταση καὶ Ἀνάληψη, ὁ Λόγος εἰσήγαγε στὴν ἀνθρωπότητα ἓνα νέο στοιχεῖο, μιὰ πιὸ πλήρη διάσταση ποὺ δὲν ὑπῆρξε σ' αὐτὴν ἀπὸ τὴν ἀρχή. Δὲν ἀποκατάστησε ἀπλῶς τὴν εἰκόνα ἀλλὰ χάρισε στὸ καθ' ὁμοίωση πλατύτερες δυνατότητες. Τὸ τέλος ἀξίζει περισσότερο ἀπὸ τὴν ἀρχή· ἐσχατολογία δὲν εἶναι ἀπλῶς ἀρχαιολογία.

⁵ Ἐπεξηγήσεις Ἀποστολικοῦ Κηρύγματος, 12· πρβλ. Θεοφίλου, Πρὸς Αὐτόλκων, ii.24 καὶ 27.

Ὅμως ὅλα δὲν σταματοῦν ἐδῶ. Σύμφωνα μὲ τὸ Βίο τοῦ Μουσέως τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης (330-395), ἡ πορεία τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ ἡ συνεχὴς ὀρίμανσή του - ὁ Γρηγόριος τὴν ἀποκαλεῖ ἐπέκταση, ποὺ σημαίνει τὴν κίνηση εἰς τὸ πέραν, πέρα ἀπ' αὐτὸ ποὺ βρίσκεται μπροστὰ (ἰδὲ Φιλ. 3:13) - θὰ συνεχιστεῖ ἀδιάκοπα ὅχι μόνο σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ ἀλλὰ καὶ στὴν ἄλλη, στὴν αἰωνιότητα. Ὅχι μόνο στὴ γῆ, ἀλλ' ἐξ ἴσου στὸν οὐρανό, ἡ ὀρίμανση εἶναι ἓνα χαρακτηριστικὸ τῆς ἀνθρώπινής μας προσωπικότητας. Ἀφοῦ ὁ θεὸς εἶναι ἀτελεύτητος, πιστεύει ὁ Γρηγόριος, ἡ σεσωσμένη ἀνθρώπινη φύση δὲν θὰ πάψει ποτὲ νὰ μετέχει ἔτι καὶ ἔτι πληρέστερον στὴν ἀπέραντη δόξα καὶ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἡ γνώση μας γι' αὐτόν, ἐνὼ συνέχεια αὐξάνεται ποτὲ δὲν θὰ ἐξαντληθεῖ. Ἡ οὐσία τῆς τελειότητος συνίσταται παραδόξως στὸ γεγονός ὅτι ποτὲ δὲν γινόμαστε τέλειοι ἀλλὰ συνεχίζουμε νὰ μεταμορφωνόμαστε ἀπὸ «δόξης εἰς δόξαν» (Β' Κορ. 6:18). Ὅπως γράφει ὁ Jean Danielou, «κάθε τέλος εἶναι μιὰ καινούργια ἀρχή, καὶ κάθε ἀφίξη εἶναι μοναχὰ μιὰ νέα ἀναχώρηση»⁶. Κάθε σύνορο, στὴ σκέψη τοῦ Γρηγορίου, προϋποθέτει ἓνα πέραν· κάθε περιορισμὸς συνεπάγεται, ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι πεπερασμένος⁷. Ἡ αἰωνιότητα ὅπως καὶ ἡ ἱστορία δὲν εἶναι ἓνας κύκλος ἀλλὰ μιὰ πορεία πρὸς τὰ πάντα. Δὲν εἶναι ἓνα γεωμετρικὸ σημεῖο ἀλλὰ μιὰ ἐλικκοειδὴς ἄνοδος.

Αὐτὸ λοιπὸν σημαίνει νὰ εἶσαι γνήσιος ἄνθρωπος: νὰ ἐκλέγεις, νὰ εὐχαριστεῖς, νὰ μοιράζεσαι, νὰ ὀριμάζεις. Gloria enim, Dei vivens homo, βεβαιώνει, ὁ Ἅγιος Εἰρηναῖος: «Ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ ζωντανὸς ἄνθρωπος»⁸. Ἄς ἀγωνιστοῦμε νὰ κάνουμε αὐτὴ τὴ δόξα ὁλοένα καὶ πιὸ ἐμφανῆ στὸν ἑαυτό μας. Ἄς γίνουμε περισσότερο ὅμοιοι τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ νὰ γινόμαστε ἀκόμη περισσότερο ἄνθρωποι.

Πηγή: «Ἄνθρωπος καὶ Κοινωνία», Δοκίμια γιὰ τὴ θέση τοῦ ἀνθρώπου στὸν σύγχρονο κόσμο, ἐκδόσεις Ἱερᾶς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ἁγ. Νεοφύτου, Πάφος 1991

⁶ J. Danielou καὶ H. Musurillo, From Glory to Glory: Texts from Gregory of Nyssa's Mystical Writings, London 1962, σελ. 69.

⁷ Εἰς τὸ Ἄσμα Ἀσμάτων, P.G. 44, 1024 BCD.

⁸ Κατὰ τῶν αἰρέσεων, IV.xx[xxxiv].7.

ΠΑΡΟΝΤΟ ΤΕΛΟΣ	ΠΑΡΟΝΤΟ ΤΕΛΟΣ
Τοx. Ποσότητα ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΑ	Τοx. Ποσότητα ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΑ
Αριθμός, Αξία 01	Αριθμός, Αξία 01

ΑΓΙΟΤΟΛΕΥΤΙ Ι ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
511 00 ΤΡΙΕΥΝΑ ΗΕΛΛΑΣ

Καθίσματ 102519